

PĒRKONAMOLIŅA *ANTHYLLIS* L. ĢINTS LATVIJAS FLORĀ

Ieva Roze

LU Bioloģijas institūts Botānikas laboratorija, Miera iela 3, Salaspils LV – 2769,
e-pasts: iroze@email.lubi.edu.lv

Izveidota un precizēta Latvijā sastopamo pārkonamoliņu (*Anthyllis* L.) sugu zinātniskā nomenklatūra, raksturotas sugu morfoloģiskās pazīmes, kā arī izplatība Latvijā un pasaulē. Publikācija sagatavota, analizējot literatūras datus un Latvijas herbāriju materiālus.

Sugas aprakstā dota: sugas zinātniskā nomenklatūra, latviskie nosaukumi, morfoloģiskās pazīmes, ekotops, izplatība Latvijā un pasaulē.

Sugām sastādītas izplatības kartes Latvijai.

Izveidots 8 Latvijas pārkonamoliņu sugu noteicējs.

Raksturvārdi: *Anthyllis*, taksonomija, morfoloģija, ekotops, izplatība.

IEVADS

Pārkonamoliņu sugu lielākā daudzveidība ir saistīta ar Vidusjūras apgabalu. Attālinoties no šīs teritorijas sugu skaits stipri samazinās.

Pārkonamoliņi pārsvarā aug sausās smilšainās augtenēs. Tie sastopami gan dabīgos biotopos (sausieņu pļavas, jūrmalas un iekšzemes kāpas), gan rudērālos biotopos (ceļmalas, dzelzceļi, to uzbērumu nogāzes, karjeri).

Ģints *Anthyllis* sistemātikā galvenā problēma gan pasaulē, gan arī Latvijā ir sugas apjoma izpratne, tātad – sugu nodalīšana. Ir autori, kas pieņem, ka ģintī ir tikai viena suga – *Anthyllis vulneraria* L. plašā izpratnē. Taču nav sniegti nekādi paskaidrojumi, kā arī sugas aprakstos nav iekļauti sinonīmi, kas pamatotu šādu izvēli.

Citi autori vai nu pieņem sugas *A. vulneraria* politipisko koncepciju, vai arī traktē *A. vulneraria* šaurā izpratnē un izdala vairākas sugas: *A. arenaria* (Rupr.) Juz., *A. × baltica* Juz. ex Kloczkova, *A. coccinea* (L.) Beck, *A. colorata* Juz. *A. macrocephala* Wender., *A. maritima* Schweigg., *A. × polyphyloides* Juz. un *A. vulneraria* s. str.

Darba mērķis – precizēt ģints *Anthyllis* sistemātisko sastāvu Latvijas florā. Lai to sasniegtu ir izvirzīti šādi uzdevumi:

- izveidot sugu aprakstus;
- sastādīt izplatības kartes *Anthyllis* ģints sugām Latvijā;
- izveidot ģints *Anthyllis* sugu noteicēju Latvijai.

MATERIĀLS UN METODE

Ģints *Anthyllis* L. sistemātikas noskaidrošanai tika analizēta sistemātiskās botānikas literatūra, gan par Latviju, gan par plašāku reģionu.

Vienlaikus ar literatūras studijām tika pētīts plašs herbārija materiāls, tā iegūstot priekšstatu par ģints taksoniem Latvijā, to atšķirībām un pazīmju taksonomisko vērtību. Izskatīts LU Bioloģijas institūta Botānikas laboratorijas (LATV), LU Botānikas muzeja (RIG), A. Rasiņa (RAS), Latvijas Dabas muzeja (LDM), A. Āboliņas (AB), K. Veinberga (VEINB) herbārijs un Botānikas laboratorijas floras izpētes maršrutu sugu saraksti.

Visiem taksoniem izveidoti apraksti, kas sastāv no nomenklatūras daļas, taksona morfoloģisko pazīmju un ekotopa raksturojuma, ziņām par izplatību Latvijā un pasaulē.

Nomenklatūras daļa sastāv no:

- pieņemtā latīniskā nosaukuma nomenklatūras citāta un atsaucēm uz literatūras avotiem hronoloģiskā secībā, kuros šis latīniskais nosaukums ir galvenais nosaukums;
- sinonīmu citātiem un atsaucēm uz literatūras avotiem hronoloģiskā secībā, kuros šie sinonīmi ir galvenie nosaukumi.

Nomenklatūras citāti rakstīti pilnā formā un sastāv no:

- latīniskā nosaukuma un tā autora;
- nosaukuma pirmpublicēšanas gada;
- pirmā literatūras avota, kurā taksona nosaukums publicēts un lapaspuses, kurā nosaukums minēts.

Taksona autora vārdu saīsinājumi – pēc Brummitt R.K., Powell C.E. (1992); autoru vārdi, kas nav šajā darbā, rakstīti nesaīsināti.

Literatūras avoti citēti oriģinālvalodā; to saīsinājumi atbilst “Eiropas florai” (Tutin et al. 1993) un “Augu sistemātikas metodiskajiem norādījumiem” (Коровина 1986). Tiem literatūras avotiem, kas nav iekļauti abos minētajos izdevumos, nosaukumi saīsināti pēc vispārpieņemtiem principiem. (Literatūras sarakstā nav iekļauti literatūras avoti, kas citēti taksonu zinātniskās nomenklatūras daļā.)

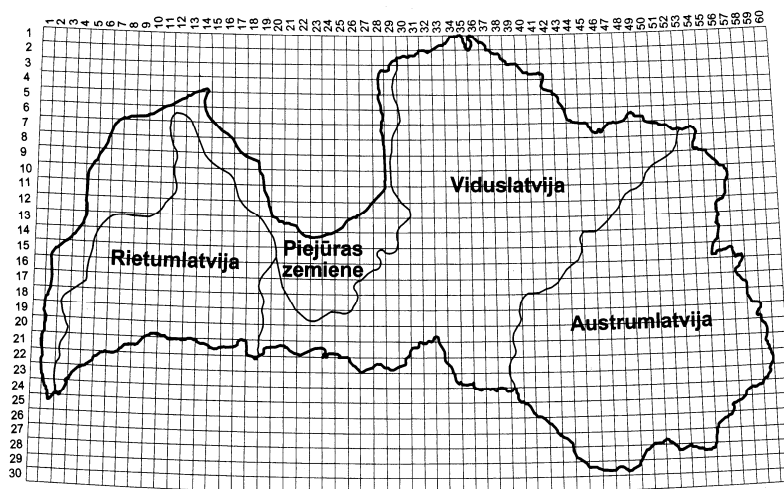
Obligāti citējamie avoti ir:

- literatūras avots, kurā taksons pirmo reizi minēts Latvijas florā;
- Latvijas PSR flora;
- Флора европейской части СССР;
- Flora Europaea.

Ģints aprakstam izmantotas tikai ģints ranga pazīmes.

Ekotopa raksturojums ietver informāciju par vidi, kādā taksons ir sastopams Latvijā (pēc herbāriju materiāliem).

Sugu sastopamība Latvijā raksturota pēc Bioloģijas institūta Botānikas laboratorijas novērtējuma skalas (Fatare 1992), ģeogrāfiskā izplatība raksturota pa Latvijas fiziogēogrāfiskiem rajoniem (Zelčs, Šteins 1989; Ramans, Zelčs 1995) (1. att.), vispārējā izplatība – pa pasaules daļām, kur nepieciešams, tā raksturota sīkāk (Cullen 1968; Миняев, Акулова 1987).

1. att. Latvijas fiziogēogrāfiskie rajoni
Fig. 1. Geographical regions of Latvia

Sugu noteikšanas tabula sastādīta pēc dihotomā principa, izmantojot diagnostiskās pazīmes.

Visām sugām sastādītas kartes izplatībai Latvijā (floras kartēšanas kvadrātu tīklā). Kartēs lietoti šādi apzīmējumi: ● – atradni apstiprina herbārijs; o – atradni apstiprina floras izpētes maršrutu sugu saraksti.

DISKUSIJA

Botāniskās literatūras analīze liecina, ka pasaulē nav vienotas izpratnes par ģinti *Anthyllis L.* taksonomisko sastāvu. Galvenokārt tas ir saistīts ar sugas apjoma izpratni. Par Latvijā sastopamajiem taksoniem pastāv trīs dažādi viedokļi:

1. Ir autori, kas pieņem tikai *A. vulneraria L.*, nenorādot sinonīmus (Līvena 1957; Ulvīnen 1986; Lid 1987; Соколов 1998). Liekas, ka šiem autoriem vai nu nav bijis pietiekami daudz materiāla, lai izpētītu pazīmju daudzveidību un tā veiktu *A. vulneraria* sinonimizāciju, parādot kādā apjomā suga definēta, vai arī šie autori vispār nav pievērsušies pazīmju daudzveidības izpētei un to taksonomiskās vērtības analīzei.
2. Autori, politipiskās koncepcijas pārstāvji, Latvijā sastopamās sugas uzskata par *A. vulneraria* pasugām vai varietātēm (Cullen 1968; Hegi 1975; Stace 1992).
3. Autori, monotipiskās koncepcijas pārstāvji, *A. vulneraria* pieņem šaurā izpratnē un pasugas vai varietātes paceļ sugas rangā (Юзепчук 1945; Эглите

1974, 1977, 1982; Миняев, Клочкова 1977; Eglīte et al. 1996; Yakovlev et al. 1996; Цвелев 2000).

Šķiet, ka pēdējais sugas apjoma izpratnes variants ir pieņemamāks, jo tas atbilst ģints *Anthyllis* izpētes loģikai. Šī izpratne ir sena (iezīmējas jau 19. gs. botāniskajā literatūrā) un pasaulē izplatīta.

Kopš *A. colorata*, kas ir viens no strīdīgākajiem taksoniem, aprakstīšanas laika (Юзепчук 1945) autoriem nav vienota viedokļa par šī taksona statusu. Vairums autoru (Черепанов 1973, 1981, 1995; Миняев, Клочкова 1977; Клочкова, Миняев 1981; Миняев, Акулова 1987; Yakovlev et al. 1996; Цвелев 2000) to uzskata par sugu tradicionālā izpratnē, un tā šis taksons ir pieņemts arī šajā darbā. Ir autori, kas *A. colorata* pieņem par kolektīvo nosaukumu starpsugu hibrīdam *A. macrocephala* × *A. vulneraria* (Eglīte et al. 1996), citi – par iepriekšminēto sugu hibrīdsugu (Юзепчук 1945; Krall 1999), daži – par pārejas formu starp *A. vulneraria* subsp. *vulneraria* un subsp. *polyphylla*, nepiešķirot tai nekādu taksonomisko rangu (Cullen 1968).

Latvijā *Anthyllis* ģinti pārstāv 8 sugas, 2 no tām ir hibrīdsugas, šo hibrīdsugu pazīmes ir nostabilizējušās, un tās ir labi atšķiramas.

Par sugas pazīmēm uzskatāmas: kausa krāsa, stublāja matojums, zarošanās, augstums un augšanas veids, vainaga krāsa, lapas gala lapiņas un sāna lapiņu izmēru attiecība.

Konstatēti arī vairāki starpsugu hibrīdi, taču to izpēte nav šī darba uzdevums.

PĒRKONAMOLIŅŠ – ANTHYLLIS L.

1753, Sp. Pl. : 719. – *Vulneraria* Rupr. 1860, Fl. Ingr. : 251.

Vājšāboliņš, velnāboliņš, pārkoņāboliņš, eglāboliņš (Ašmanis 1923); vāšu āboliņš (Starcs 1927); vājš āboliņš (Šķipsna 1931); pārkonamoliņi (Bickis 1935); pārkona āboliņš (Latviešu konversācijas vārdnīca 1937 – 1938); pārkonamoliņš (Bickis 1946); pārkoņamoliņš (Galenieks 1950); pārkoņamoliņi (Pētersone 1958).

Divgadīgi vai daudzgadīgi, retumis viengadīgi lakstaugi. Stublājs 15-50 cm augsts, stāvs, pacils vai gulošs. Lapas nepāra plūksnaini saliktas, bez pielapēm, piezemes lapas plūksnaini saliktas vai veselas (ir tikai saliktās lapas gala lapiņa). Ziedi galviņās. Seglapas staraini daivainas līdz dalītas. Kauss stobrveidīgs, ar matiņiem, ar 5 nevienādiem zobiņiem, divlūpains, pēc ziedēšanas nedaudz uzpūsts. Vainags dzeltens līdz sarkanīgs vai tumši sarkans; karogam pie pamata austiņas, laiviņa izlocīta, īsāka par burām. Putekšņlapas 10, saaugušas stobriņā. Sēklotnē parasti 2 sēklaizmetņi. Pāksts olveida, paliek kausā un neatveras, sēkla viena.

Ģintī ap 60 sugu. Izplatība: Eiropa, Rietumāzija un Ziemeļāfrika. Latvijā 8 sugas; pārsvarā sausu smilšainu vietu augi.

1. Kauss divkrāsains, kausa zobiņi purpursarkani.....2.
- Kauss vienkrāsains5.
2. Stublājs (vismaz lejasdaļā) un piezemes lapu kāti ar atstāvošiem matiņiem 4.
A. colorata.
- Stublājs visā garumā un visu lapu kāti ar piegulošiem matiņiem3.
3. Augs neliels, 15 (-20) cm, stublājs guļošs vai pacils, vainags tumši sarkans 3.
A. coccinea.
- Augs diezgan liels, 15-30 (-40) cm, stublājs stāvs vai pacils, vainags dzeltens, retumis nedaudz sarkanīgs4.
4. Galviņas ziedēšanas beigās viena no otras attālinātas, stublāja lapu žāklēs parasti neattīstītas vai mazziedainas galviņas, stublājs augšdaļā nedaudz izlocīts **2. *A. × baltica***.
- Galviņas stublāja augšdaļā, satuvinātas, stublāja lapu žāklēs galviņas parasti neveidojas, stublājs taisns **8. *A. vulneraria***.
5. Stublājs un piezemes lapu kāti ar piegulošiem matiņiem.....6.
- Stublājs lejasdaļā un piezemes lapu kāti ar atstāvošiem matiņiem7.
6. Stublājs augšdaļā izlocīts, stublāja lapu žāklēs gari bezlapaini zari ar mazziedainām galviņām; kaus ziedēšanas beigās bāli dzeltens; lapu virspuse ar skraju matojumu, apakšpuse ar blīvu matojumu
..... **6. *A. maritima***.
- Stublājs taisns, zari piespiesti stublājam līdz augšupstāvoši; kaus ziedēšanas beigās pelēcīgs; lapas ar skraju matojumu **1. *A. arenaria***.
7. Galviņas lielas, 3-5 cm diametrā, stublāja augšdaļā, satuvinātas
..... **5. *A. macrocephala***.
- Galviņas 1,5-2 cm diametrā, vismaz apakšējās viena no otras attālinātas
..... **7. *A. × polyphyloides***.

1. *Anthyllis arenaria* (Rupr.) Juz. – smiltāja pērkonamoliņš

Anthyllis arenaria (Rupr.) Juz. 1945, Фл. СССР, 11 : 270; Эглите, 1974, Фл. раст. Латв. ССР : 107, in cl.; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, 6 : 102.

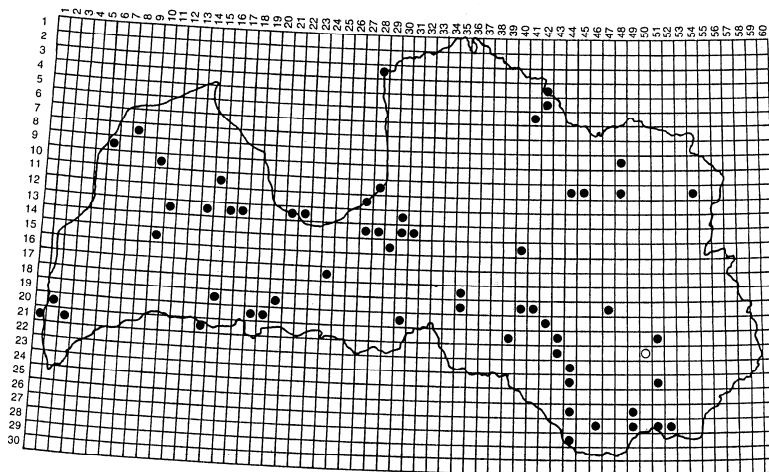
Vulneraria rustica Gesner f. *arenaria* Rupr. 1854, Fl. Ingr., 1 : 252.

Anthyllis vulneraria L. subsp. *polyphylla* (DC.) Nyman, 1878, Consp. Fl. Europ. : 164; Cullen, 1968, Fl. Europ., 2 : 180, p.p., in textu.

Smiltāju pērkonamoliņš (Fatere 1975); smiltāju pērkonamoliņš (Eglīte 1997).

Divgadīgs vai daudzgadīgs 20-40 cm augsts lakstaugs. Stublājs stāvs vai pie pamata pacils, ar piegulošiem matiņiem. Zari piespiesti stublājam līdz augšupstāvoši (zari ar stublāju veido šauru leņķi). Piezemes lapām 1-4 parasti nelielu sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa diezgan liela, 3-5 cm, iegarena; stublāja lapas 2-4, izkārtotas vienmērīgi vai arī stublāja augšējā trešdaļā nav, sānu lapiņas 2-4 pāri, lancetiskas, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, 25-40 mm gara, eliptiska līdz lancetiska. Galviņas 1-4 (-6), apakšējās viena no otras attālinātas, nelielas; seglapas parasti vienā garumā ar kausiem, zemākajām galviņām garākas

par kausiem vai pat par ziediem, daivainas līdz šķeltas. Kauss 8-10 mm garš, vienkrāsains, pēc noziedēšanas pelēcīgs. Vainags dzeltens. Zied no jūnija līdz septembrim.

2. att. *Anthyllis arenaria* izplatība

Fig. 2. Distribution of *Anthyllis arenaria*

Ekotops. Sausi priežu meži smilts augsnēs, sausas pļavas, retāk karjeri un ceļmalas.

Izplatība Latvijā. Samērā reti, visā teritorijā (2. att.).

Vispārējā izplatība. Ziemeļeiropa un Viduseiropa, mērenā un subarktiskā josla.

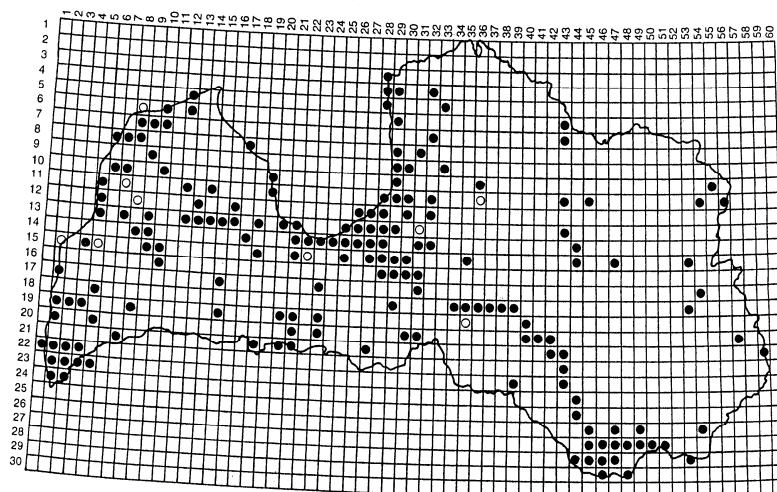
2. *Anthyllis* × *baltica* Juz. ex Kloczkova – Baltijas pārkonamoliņš

Anthyllis × *baltica* Juz. ex Kloczkova, 1977, Новости сист. высш. раст., **14** : 152; Юз. 1945, Фл. СССР, **11** : 269, descr. ross.; Эглите, 1977, Фл. раст. Латв. ССР : 141; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, **6** : 100, in obs.

Baltijas pārkonamoliņš (Jukna 1979); Baltijas pārkonamoliņš (Eglīte 1997).

Divgadīgs vai daudzgadīgs 15-30 (-40) cm augsts lakstaugs. Stublājs pacils, augšdaļā nedaudz izlocīts, ar piegulošiem matiņiem (matojums augšdaļā blīvāks). Piezemes lapām 1-2 sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa 2-3 reizes lielāka par sānu lapiņām, eliptiska; stublāja lapas 2-4, izkārtotas diezgan vienmērīgi, sānu lapiņas 3-6 pāri, gala lapiņa līdz 2 reizēm lielāka par sānu lapiņām, iegarena līdz lancetiska. Galviņas 3 (-5), ziedēšanas beigās attālinātas, lapu žāklēs parasti neattīstītas vai mazziedainas ziedkopas; seglapas garākas par kausiem, šķeltas līdz

dalītas. Kauss 8-10 mm garš, divkrāsains – kausa zobiņi purpursarkani. Vainags parasti dzeltens, retāk sarkanīgs. Zied no jūnija līdz septembrim.

3. att. *Anthyllis x baltica* izplatība

Fig. 3. Distribution of *Anthyllis x baltica*

Ekotops. Sausas pļavas, kāpas, mežmalas un ceļmalas.

Izplatība Latvijā. Ne visai bieži, visā teritorijā (3. att.).

Vispārējā izplatība. Austrumeiropa, mērenā un subarktiskā josla.

Piezīme. Veidojies, hibridizējoties *A. maritima* un *A. vulneraria* (Миняев, Клочкова 1977).

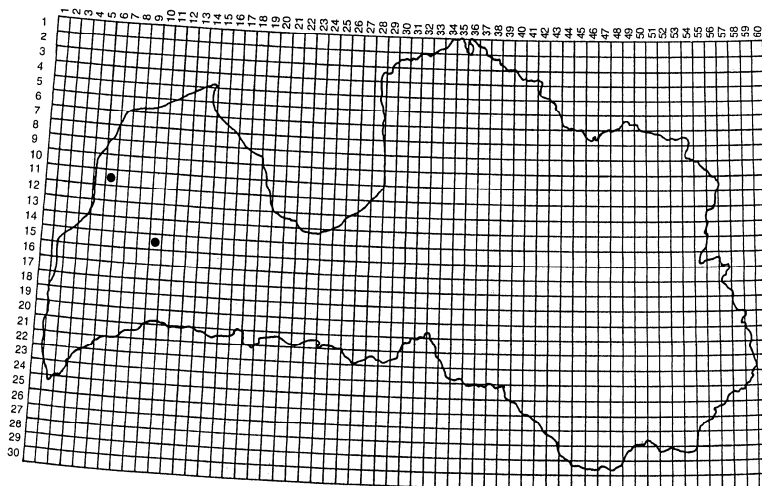
3. *Anthyllis coccinea* (L.) Beck – košsarkanais pērkonamoliņš

Anthyllis coccinea (L.) Beck, 1896, Ann. Naturh. Mus. (Wien), **11** : 65; Эглите, 1977, Фл. раст. Латв. ССР : 140; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, **6** : 100.

A. vulneraria L. var. *coccinea* L. 1753, Sp. Pl. : 719.

A. vulneraria L. subsp. *vulneraria* var. *coccinea* L. : Cullen, 1968, Fl. Europ., **2** : 180, in textu.

Košsarkanais pērkonamoliņš (Latvijas padomju enciklopēdija 1986); košsarkanais pērkonamoliņš (Egļite 1997).

4. att. *Anthyllis coccinea* izplatība

Fig. 4. Distribution of *Anthyllis coccinea*

Dīvgadīgs vai daudzgadīgs 15 (-20) cm augsts lakstaugs. Stublājs gulošs vai pacils, parasti vienkāršs, ar piegulošiem matiņiem. Piezemes lapu sānu lapiņas 1-2 pāri vai reducējušās, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, 10-12 mm gara, eliptiska; stublāja lapas 1-2, izkārtotas vienmērīgi vai satuvinātas stublāja lejasdaļā, sānu lapiņas 2-4 pāri, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, augšējām lapām – gandrīz vienāda ar sānu lapiņām, eliptiska līdz lancetiska. Galviņas 1-2 (-3), irdenas, stublāja galā, satuvinātas vai ziedēšanas beigās nedaudz attālinātas; seglapas vienādas vai mazliet īsākas par kausiem, šķeltas līdz dalītas. Kausis 8-9 mm garš, divkrāsains – kausa zobiņi purpursarkani. Vainags tumši sarkans. Zied no jūnija līdz jūlijam.

Izplatība Latvijā. Ļoti reti: Piejūras zemiene – Alsungas dzelzceļa stacijas apkārtnē (11/6) un Rietumlatvija – “Novadnieku” apkārtnē Ventas ielejā (Kuldīgas raj.) (15/10) (4. att.).

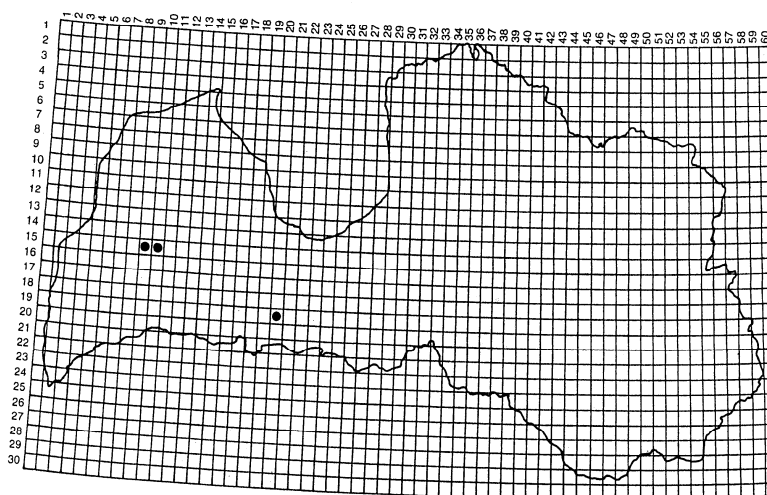
Vispārējā izplatība. Ziemeļeiropa, mērenā un subarktiskā josla.

Piezīme. Z. Eglīte u.c. (1996) *A. coccinea* sinonīmikā iekļauj *A. vulneraria* var. γ (Wiedemann, Weber 1852) un *A. vulneraria* var. *rubrifolia* (Klinge 1882), acīmredzot pamatojoties tikai uz vienu pazīmi – “zieda karoga, buru malas un laiviņas asinsarkano krāsu”. Sistemātiskās apstrādes laikā šiem autoriem nebija zināma suga *A. colorata*, kam zieda pazīmes ir līdzīgas, tāpēc minētie sinonīmi ir jāizslēdz no *A. coccinea* sinonīmikas.

4. *Anthyllis colorata* Juz. – krāsainais pērkonamoliņš

Anthyllis colorata Juz. 1945, Фл. СССР, **11** : 393; Gavrilova un V.A. Šulcs, 1999, Latv. vask. augu fl. : 38, ind.; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, **6** : 100.

A. vulneraria L. subsp. *vulneraria*: Cullen, 1968, Fl. Europ., **2** : 180, in textu.

5. att. *Anthyllis colorata* izplatība

Fig. 5. Distribution of *Anthyllis colorata*

Divgadīgs vai daudzgadīgs 15-30 cm augsts lakstaugs. Stublājs pacils vai stāvs, augšdaļā nedaudz zarots, lejasdaļā ar atstāvošiem matiņiem. Piezemes lapām 2-3 parasti nelielu sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa liela, 25-30 mm gara, eliptiska; stublāja lapas 2-4, izkārtotas vienmērīgi, sānu lapiņas 3-4 pāri, apakšējām stublāja lapām gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, augšējām – gandrīz vienāda ar sānu lapiņām. Galviņas 2-4, stublāja galā, satuvinātas retumis nedaudz attālinātas; seglapas garākas par kausiem, šķeltas līdz dalītas. Kauss 8-10 mm garš, divkrāsains, kausa zobiņi purpursarkani. Vainags sarkani oranžs vai tumši sarkans. Zied no jūnija līdz jūlijam.

Ekotops. Sausas pļavas.

Izplatība Latvijā. Ļoti reti, Rietumlatvija – Kuldīgas rajons, Snēpeles un “Novadnieku” apkārtnē (15/9; 15/10) un Viduslatvija – Kroņauces apkārtnē (19/20) (5. att.).

Vispārējā izplatība. Austrumeiropa, mērenā un subarktiskā josla.

5. *Anthyllis macrocephala* Wender. – lielgalvainais pārkonamoliņš

Anthyllis macrocephala Wender. 1829, Index Sem. Hort. Marb. : sine pag.; Эглите, 1977, Фл. раст. Латв. ССР : 140; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, 6 : 102.

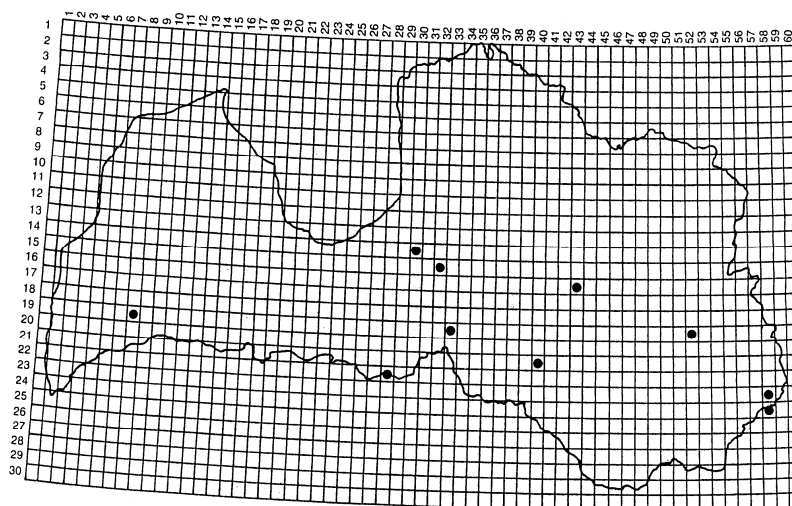
A. vulneraria L. var. *polyphylla* DC. 1825, Prodr., 2 : 170; E. Lehm., 1895, Fl. Poln. – Livl. : 416.

A. polyphylla (DC.) Kit.1830, in Loudon, Hort. Brit., 1 : 283; Эглите, 1974, Фл. раст. Латв. ССР : 106.

A. vulneraria subsp. *polyphylla* (DC.) Nyman, 1878, Consp. Fl. Europ. : 164; Cullen, 1968, Fl. Europ., 2 : 180.

Lielgalvainais pārkonamoliņš (Egļite 1997).

Divgadīgs vai daudzgadīgs 20-50 cm augsts lakstaugš. Stublājs stāvs, augšdaļā parasti zarots, lejasdaļā ar horizontāli atstāvošiem matiņiem, augšdaļā ar piegulošiem matiņiem. Piezemes lapām 2-3 nelielu sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, 20-50 mm gara, olveidīga līdz eliptiska; lapas mala ar atstāvošiem matiņiem; stublāja lapas 2-6 (7), izkārtotas vienmērīgi, sānu lapiņas 4-5 pāri, apakšējām stublāja lapām gala lapiņa stipri lielāka par sānu lapiņām, augšējām – gandrīz vienāda ar sānu lapiņām, lancetiska. Augšējā stublāja lapa atgādina staraini saliktu lapu. Galviņas 1-4, 3-5 cm diametrā, satuvinātas stublāja galā, seglapas garākas par kausiem, dažkārt arī par ziediem, šķeltas, zemākajām galviņām dalītas. Kausis 10-12 mm garš, vienkrāsains. Vainags dzeltens, retumis – laiviņa sarkanīga. Zied no jūnija līdz jūlijam.

6. att. *Anthyllis macrocephala* izplatība

Fig. 6. Distribution of *Anthyllis macrocephala*

Ekotops. Sausas pļavas, ceļmalas un dzelzceļa uzbērumi.

Izplatība Latvijā. Ļoti reti: Rietumlatvija, Viduslatvija un Austrumlatvija (6. att.).

Vispārējā izplatība. Viduseiropa un Austrumeiropa, mērenā un subarktiskā josla.

6. *Anthyllis maritima* Schweigg. – jūrmalas pērkonamoliņš

Anthyllis maritima Schweigg. 1819, Chlor. Boruss. : 265; J. Fleisch. und Em. Lindem., 1839, Fl. Esth. Liv. Kurl. : 250; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, 6 : 103.

A. vulneraria L. var. *β*: Wiedem. und E. Weber, 1852, Beschr. Phan. Gew. Esth. Liv. Curl. : 425.

A. vulneraria L. subsp. *maritima* (Schweigg.) Corb. 1894, Now. Fl. Norm. : 148; Cullen, 1968 Fl. Europ., 2 : 180.

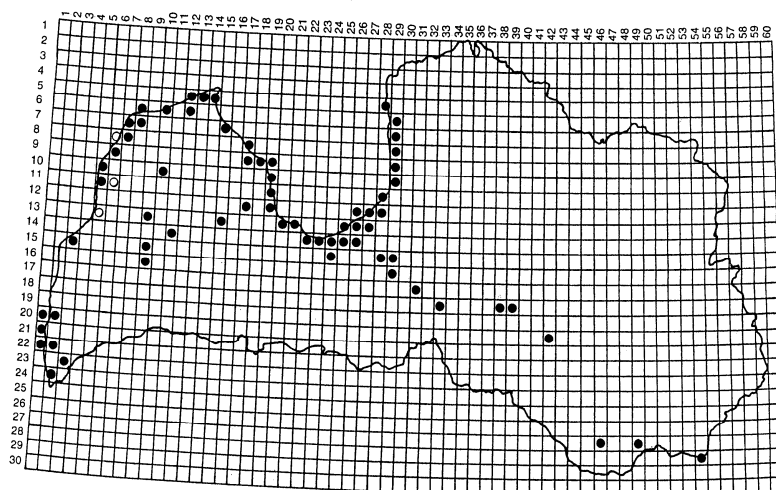
Jūrmalas pērkonamoliņš (Pētersone 1958); jūrmalas pērkonamoliņš (Eglīte 1997).

Divgadīgs vai daudzgadīgs 20-40 cm augsts lakstaugš. Stublājs pacils, augšdaļā nereti izlocīts, zarots, ar piegulošiem matiņiem, stublāja augšdaļā matiņi īpaši blīvi. Piezemes lapām 2 sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa 2-3 reizes lielāka par sānu lapiņām, eliptiska līdz lancetiska; stublāja lapas 3-4, izkārtotas vienmērīgi, sānu lapiņas 3-5 pāri, lancetiskas līdz iegarenas, gala lapiņa līdz 2 reizēm lielāka par sānu lapiņām, augšējām lapām gandrīz tikpat liela kā sānu lapiņas, lancetiska līdz eliptiska. Galviņas: uz gariem, bezlapainiem sānu zariem – mazziedainas, dažkārt neattīstījušās un stublāja galā – 2-4, ziedēšanas beigās viena no otras attālinātas; seglapas īsākas vai garākas par kausiem vai pat par ziediem, šķeltas. Kauss 8-10 mm garš, vienkrāsains – bāli dzeltens. Vainags dzeltens līdz oranžs. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Ekotops. Kāpas un sausas pļavas.

Izplatība Latvijā. Samērā reti, galvenokārt Piejūras zemiene un Daugavas ieleja (7. att.).

Vispārējā izplatība. Viduseiropa un Austrumeiropa (Baltijas jūras piekraste), galvenokārt mērenā josla.

7. att. *Anthyllis maritima* izplatība

Fig. 7. Distribution of *Anthyllis maritima*

7. *Anthyllis* × *polyphyloides* Juz. – daudzlapu pārkonamoliņš

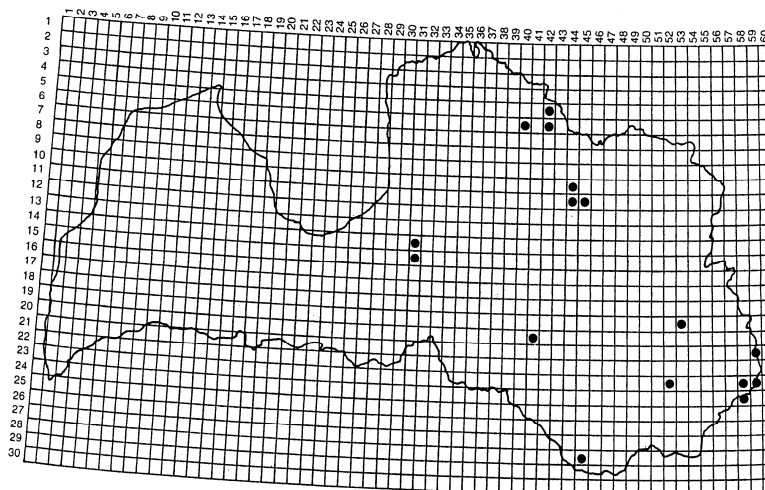
Anthyllis × *polyphyloides* Juz. 1945, Фл. СССР, 11 : 393; Эглите, 1982, Фл. раст. Латв. ССР : 160; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, 6 : 102, in obs.

Daudzlapu pārkonamoliņš (Eglīte 1997).

Divgadīgs vai daudzgadīgs 15-30 cm augsts lakstaugs. Stublājs stāvs, lejasdaļā ar atstāvošiem, augšdaļā ar piegulošiem matiņiem, zari piespiesti stublājam līdz augšupstāvoši. Piezemes lapām 1-4 sānu lapiņu pāri vai to nav, gala lapiņa stipri lielāka par sānu lapiņām, eliptiska; stublāja lapas 2-4, izkārtotas vienmērīgi vai arī stublāja augšējā trešdaļā to nav, sānu lapiņas 2-4 pāri, lancetiskas, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, lancetiska līdz iegarena. Galviņas 1-4, 1,5-2 cm diametrā, vismaz apakšējās viena no otras attālinātas; seglapas garākas par kausiem, šķeltas. Kauss 8-10 mm garš, vienkrāsains. Vainags dzeltens. Zied no jūnija līdz septembrim.

Ekotops. Smilšainas meža lauces, ceļmalas un aizaugoši grantskarjeri.

Izplatība Latvijā. Reti, Viduslatvija un Austrumlatvija (8. att.).

8. att. *Anthyllis x polyphyloides* izplatība
Fig. 8. Distribution of *Anthyllis x polyphyloides*

Piezīmes. Vispārējā izplatība nav noskaidrota, jo literatūrā maz informācijas par šī taksona izplatību.

Veidojies, hibridizējoties *A. arenaria* un *A. macrocephala* (Юзепчук 1945).

8. *Anthyllis vulneraria* L. – brūču pērkonamoliņš

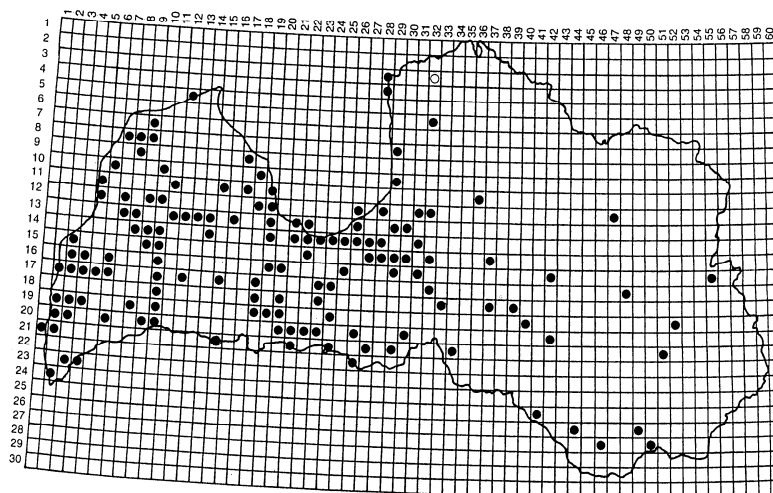
Anthyllis vulneraria L. 1753, Sp. Pl. : 719; J. Fisch., 1784, Zusätze Vers. Naturg. Livl. : 130; Līvena, 1957, Latv. PSR Fl., **3** : 164; Миняев и Клочкова, 1987, Фл. европ. части СССР, **6** : 100.

A. vulneraria subsp. *linnaei* Sagorski, 1908, Allgem. Bot. Zeitschr., **14** : 129, excl. var. *coccinea*.

A. linnaei (Sagorski) Juz. 1945, Фл. СССР, **11** : 265.

A. vulneraria L. subsp. *vulneraria*: Cullen, 1968, Fl. Europ., **2** : 180.

Perkoņaboliņš (Ilsters 1885); vāšu āboliņš (Kulitāns 1905); egļu āboliņš, Māras āboliņš, pērkon-āboliņš, velna āboliņš (Bickis 1919); lēciņas, pērkoņa āboliņš, pūkainais āboliņš (Bickis 1920); parastais vājšāboliņš, vājšāboliņš, egļāboliņš, pērkoņāboliņš, velnāboliņš (Ašmanis 1923); pērkoņa āboliņš (Anon. 1924); dzeltenais āboliņš, zaķu āboliņš (Elksnis 1924); dzeltenais vāšāboliņš, vāšāboliņš, sakņu āboliņš (Apinis 1925); pērkoņa āboliņš (Bickis 1926); rētu āboliņš (Punka 1934); pērkoņamoliņš (Pols 1936); pērkonamoliņš (Galenieks 1937); pērkoņa amoliņš (Latviešu konversācijas vārdnīca 1937 – 1938); pērkonamoliņi (Latvju enciklopēdija 1952 – 1953); brūču pērkonamoliņš (Līvena 1957); brūču pērkoņamoliņš (Pētersone 1980).

9. att. *Anthyllis vulneraria* izplatība

Fig. 9. Distribution of *Anthyllis vulneraria*

Viengadīgs, divgadīgs vai daudzgadīgs 15-30 cm augsts lakstaugs. Stublājs pacils, ar piegulošiem matiņiem, parasti vienkāršs. Piezemes lapām 2-4 parasti vāji attīstītu lapu pāri vai to nav, gala lapiņa liela, 15-30 mm gara, eliptiska līdz lancetiska; stublāja lapas 3-4, izkārtotas vienmērīgi, sānu lapiņas 4-6 pāri, gala lapiņa lielāka par sānu lapiņām, 2-5 cm gara, iegarena līdz lancetiska. Galviņas 2-3 (4), stublāja galā, satuvinātas; seglapas apmēram vienādā garumā ar kausiem, šķeltas līdz dalītas. Kauss 6-9 mm garš, divkrāsains – kausa zobiņi purpursarkani. Vainags dzeltens līdz sarkanīgs. Zied no maija līdz augustam.

Ekotops. Sausas pļavas un ceļmalas.

Izplatība Latvijā. Piejūras zemienē un Rietumlatvijā bieži, Viduslatvijā un Austrumlatvijā – samērā reti (9. att.).

Vispārējā izplatība. Rietumeiropa, Viduseiropa, Ziemeļeiropa un Austrumeiropa, no subtropu līdz subarktiskajai joslai.

LITERATŪRA

Anonīms, 1924. Par pļavu un ganību zāļu sēklu maisījumu. *Zemkopis*, 11: 174–175.

Apinis, K. 1925. *Medus augi Latvijā*. Valters un Rapa, Rīga, 175 lpp.

Ašmanis, K. 1923. Vājšāboliņš. *Anthyllis* L. Gr.: *Latvijas flora*. Rīga, 95.–96. lpp.

Bickis, J. 1919. *Dabas zinātniski tēlojumi*. Cēsis, 87 lpp.

- Bickis, J. 1920.** Latviskie augu nosaukumi. Gr.: *Latvijas augu noteicējs*. Skola, Cēsis, 62.–104. lpp.
- Bickis, J. 1926.** Latviskie augu nosaukumi. Gr.: *Latvijas augu noteicējs*. O. Jēpe, Cēsis, Rīga, 189.–222. lpp.
- Bickis, J. 1935.** Latviešu augu nosaukumi svarīgākiem augiem. Gr.: *Latvijas augu noteicējs*. Armijas spiestuve, Rīga, 256.–260. lpp.
- Bickis, J. 1946.** *Anthyllis L.* – Pērkonamoliņš. Gr.: *Latvijas augu noteicējs*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 199. lpp.
- Brummitt, R. K., Powell, C. E. 1992.** *Authors of Plant Names*. Kew, 732 pp.
- Cullen, J. 1968.** *Anthyllis L.* In: *Flora Europaea*. Cambridge, 2, pp. 177–182.
- Eglīte, Z. 1997.** Pērkonamoliņi. Gr.: *Latvijas daba. Enciklopēdija*, Preses nams, Rīga, 4, 108. lpp.
- Eglīte, Z., Krall, H., Jankevičienė, R. 1996.** *Anthyllis*. In: Kuusk, V., Tabaka, L., Jankevičienė, R. *Flora of the Baltic Countries*. Eesti Loodusfoto AS, Tartu, 2, pp. 128–132.
- Elksnis, A. 1924.** Zālāji. *Zemkopis*, 53: 831–834.
- Fatare, I. 1975.** *Latvijas jūrmalas kāpu veģetācija*. Zinātne, Rīga, 55 lpp.
- Fatare, I. 1992.** Sugu kvantitatīvās izplatības analīze. Gr.: *Latvijas floras komponentu izplatības analīze un tās nozīme augu sugu aizsardzības koncepcijas izstrādāšanā*. Rīga, 17. lpp.
- Galenieks, P. 1937.** *Botānika*. Valters un Rapa, Rīga, 319 lpp.
- Galenieks, P. 1950.** *Botāniskā vārdnīca*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 218 lpp.
- Hegi, G. 1975.** *Anthyllis L.* Wundklee. In: *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. Verlag Paul Parey, Berlin und Hamburg, Bd IV, T. 3, pp. 1352–1364.
- Ilsters, J. 1885.** Latviešu botāniski nosaukumi. *Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas raksti*. 3: 68–73.
- Jukna, J. 1979.** *Ko vēstī Lielie Kangari*. Zinātne, Rīga, 56 lpp.
- Krall, H. 1999.** Koldrohi – *Anthyllis L.* In: *Eesti taimede määraja*. Eesti Loodusfoto, Tartu, pp. 173–175.
- Kulitāns, P. 1905.** Zemes auglība, mēslošana un zaļmēsli. Gr.: *Ķeizariskās Krievijas Dārzkopības biedrības Rīgas nodaļas gadagrāmata*. Rīga, 6, 14.–49. lpp.
- Lid, J. 1987.** *Anthyllis L.* In: *Norsk, svensk, finsk flora*. Der Norske Samlaget, Oslo, pp. 275.
- Līvena, Dz. 1957.** Pērkonamoliņi – *Anthyllis L.* Gr.: *Latvijas PSR flora*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 3, 164.–166. lpp.
- Pētersone, A. 1958.** Pērkonamoliņi – *Anthyllis L.* Gr.: Pētersone, A., Birkmane, K. *Latvijas PSR augu noteicējs*. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga, 415.–416. lpp.
- Pētersone, A. 1980.** Pērkonamoliņi – *Anthyllis L.* Gr.: Pētersone, A., Birkmane, K. *Latvijas PSR augu noteicējs*. Zvaigzne, Rīga, 235.–236. lpp.
- Pols, K. 1936.** *Parastākie zālaugi un to sēklas*. Lauksaimn. pārv., Rīga, 56 lpp.

- Punka, J. 1934.** *Latviski un latīniski zāļu augu nosaukumi: Farmaceitiem, drogistiem un citiem zāļu augu cienītājiem.* Rūķis, Rīga, 77 lpp.
- Ramans, K., Zelčs, V. 1995.** Fiziogēogrāfiskā rajonēšana. Gr.: *Latvijas daba. Enciklopēdija*, Latvijas enciklopēdija, Rīga, 2, 74.–76. lpp.
- Stace, C.A. 1992.** *Anthyllis L.* – Kidney Vetch. In: *New flora of the British isles.* University press, Cambridge, pp. 476–477.
- Starcs, K. 1927.** *Anthyllis L.* Vāšu āboliņš. Gr.: *Latvijas pavasaraugu noteicējs.* O. Jēpes apgādībā, Cēsis, Rīga, 322.–323. lpp.
- Šķipsna, A. 1931.** *Materiāli ziedaugu latviskiem nosaukumiem.* (Diplomdarbs.) Rīga, 198 lpp.
- Tutin T.G. et al. (eds) 1993.** *Flora Europaea*, ed. 2. Cambridge, 1, 581 pp.
- Ulvinen, T. 1986.** *Anthyllis L.* – masmalot. In: *Retkeilykasvio.* Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy, Helsinki, pp. 256–257.
- Zelčs, V., Šteins, V. 1989.** Latvijas daba un fiziogēogrāfiskie rajoni. *Zinātne un tehnika*, 7: 2–24.
- Yakovlev, G. P., Sytin, A. K., Roskov, Yu. R. 1996.** *Anthyllis L.* In: *Legumes of Northern Eurasia.* Royal Botanic Gardens, Kew, pp. 426–431.
- 1937. – 1938.** Pērkona āboliņš (*Anthyllis L.*) Gr.: *Latviešu konversācijas vārdnīca.* Gulbis, Rīga, 16, 31637. sl.
- 1952. – 1953.** Pērkonamoliņi. Gr.: *Latvju enciklopēdija.* Trīs zvaigznes, Stokholma, 2, 1895. lpp.
- 1986.** Pērkonamoliņi (*Anthyllis*). Gr.: *Latvijas Padoju enciklopēdija.* Galvenā enciklopēdiju redakcija, Rīga, 7, 633. lpp.
- Клочкова, З. Н., Миняев, Н. А. 1981.** *Anthyllis L.* – язвенник. В кн: *Определитель высших растений северо-запада Европейской части РСФСР.* Издательство Ленинградского университета, Ленинград, с. 233–234.
- Коровина, О. Н. 1986.** Сокращенные названия главнейших ботанических периодических изданий, используемые в цитатах. В кн: *Методические указания к систематике растений.* Редакционно - издательский отдел ВИР, Ленинград, с. 151–185.
- Миняев, Н. А., Акулова, З. В. 1987.** Язвенник – *Anthyllis L.* В кн: *Флора Европейской части СССР.* Наука, Ленинград, 6, с. 98–103.
- Миняев, Н. А., Клочкова, З. В. 1977.** О роде *Anthyllis L. (Fabaceae)* в Европейской части СССР. В кн: *Новости систематики высших растений.* Наука, Ленинград, 14, 140. – 152. с.
- Соколов, Д. Д. 1998.** *Морфолого – таксономическое исследование рода Anthyllis L. и принципы ревизии системы трибы Lotea DC. (Papilionaceae).* Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, Москва, 18 с.
- Цвелев, Н. Н. 2000.** *Anthyllis L.* – Язвенник. В кн: *Определитель сосудистых растений северо – западной России.* Издательство Санкт–Петербургской государственной химикофармацевтической академии, Санкт – Петербург, с. 473–474.

- Черепанов, С. К. 1973.** *Anthyllis*. В кн: *Свод дополнений и изменений к "Флоре СССР"*. Наука, Ленинград, с. 241.
- Черепанов, С. К. 1981.** *Anthyllis*. В кн: *Сосудистые растения СССР*. Наука, Ленинград, 218. с.
- Черепанов, С. К. 1995.** *Anthyllis*. В кн: *Сосудистые растения России и сопредельных государств*. Мир и семья-95, Санкт-Петербург, с. 437–438.
- Эглите, З. П. 1974.** К диагностике рода *Anthyllis* L. в Латвийской ССР. В кн: *Флора и растительность Латвийской ССР: Приморская низменность*. Зинатне, Рига, с. 105–109.
- Эглите, З. П. 1977.** О видовом разнообразии рода *Anthyllis* L. в Латвийской ССР. В кн: *Флора и растительность Латвийской ССР: Курземский геоботанический район*. Зинатне, Рига, с. 139–148.
- Эглите, З. П. 1982.** Род *Anthyllis* L. В кн: *Флора и растительность Латвийской ССР: Юго - восточный геоботанический район*. Зинатне, Рига, с. 159–160.
- Юзепчук, С. В. 1945.** Язвенник - *Anthyllis* L. В кн: *Флора СССР*. изд-во АН СССР, Москва, Ленинград, **11**, с. 262–280.

Kidney Vetch *Anthyllis* L. in flora of Latvia

Ieva Roze

Abstract

Keywords: *Anthyllis*, taxonomy, morphology, habitat, distribution.

This paper contains revised and detailed nomenclature review of *Anthyllis* L. species in Latvia as well as their distribution in Latvia and in general, based on the available taxonomic literature and analysis of herbarium materials.

The description of species is elaborated containing a part of nomenclature, description of morphological characters, habitat and geographical distribution.

Maps of species distribution are given.

An identification key for species found in Latvia has been elaborated.

Twenty seven literature sources have been used in the work.